

1+10 spokojeného žáka s autismem

Každé dítě, nejen s PAS, má individuální potenciál rozumových schopností a nezávisle na něm i dovednosti tento potenciál využít. To znamená, že i dítě velmi bystré a nadané může mít problémy v běžných životních situacích. Proto je třeba dítě podpořit odpovídající mírou pomoci i ve škole. U někoho postačí dodržovat individuální vzdělávací plán, který reflektuje jeho potřeby, schopnosti a oslabení, jiný lépe pracuje s individuální podporou asistenta pedagoga, v menším kolektivu, ve speciálním školství, v individuálním vzdělávání apod. Speciální vzdělávací potřeby žáka je třeba zjistit vyšetřením v SPC a zohlednit je v doporučeních pro vzdělávání.

- 1 Mít kolem sebe poučené pedagogy.** Pedagogičtí pracovníci, kteří jsou obeznámeni s problematikou PAS, jsou schopni lépe pochopit a akceptovat klienta v celé jeho osobnosti a nastavit chování přiměřené hranice. Žák má být v prostředí, kde tráví velkou část dne a kde probíhá vzdělávání, respektován i s projevy a odlišnostmi, které vyplývají z autismu (např. přecitlivělostmi na smyslové vjemy, s neobratností v sociálním chování a komunikaci, se sníženou schopností přizpůsobovat se změnám, s nízkou frustrační tolerancí atd.). Zároveň se musí učit rozvíjet své dovednosti, dodržovat určitá pravidla a chápat důsledky, které jeho chování přináší druhým.
- 2 Cítit se bezpečně.** Prostředí školy by mělo být pro každé dítě místem klidu a bezpečí. U žáka s PAS při pocitu nejistoty vzrůstá úzkost, může se objevit nežádoucí chování i agrese. Situací vyvolávajících úzkost bývá řada. Jsou známy různé efektivní techniky a metody snižující úzkost v zátěžových situacích. Žák by se je měl naučit. Vždy by měl vědět, na koho se obrátit, pokud si neví rady.
- 3 Mít jasná pravidla.** Pro žáky s PAS je důležité pochopení situace, režimu. Proto je třeba ověřit, zda žák rozumí tomu, co se po něm chce, která pravidla jsou důležitá. Nastavení konkrétních pravidel pro žáka s PAS se může lišit od standardních pravidel třídy (školy). Důslednost při dodržování nastavených pravidel má platit pro všechny.
- 4 Vědět, proč činnost dělám.** Žák by měl vědět, proč po něm něco vyžadujeme, proč se má učit, k čemu je dobré osvojení nových dovedností a znalostí.
- 5 Předvídatelnost a čitelnost situací.** Náhlé změny představují pro žáky s PAS často velký problém, nedokážou se rychle a dostatečně přizpůsobit neplánovaným situacím. Z toho pak opět mohou plynout pocity úzkosti nebo nevhodné chování. Předcházet takovým stavům lze dobrým a jasným plánováním, pravidelným režimem, který je pro žáka zřetelný (vizualizovaný), a oznamováním změn s předstihem; dítě tak má možnost se na ně připravit.
- 6 Být úspěšný, vzdělávat se dle svých schopností.** Každý člověk, tedy i dítě s PAS, má vlastní potenciál rozumových schopností a touhu uspět. Aby mohlo tento potenciál náležitě využít a prožívat i úspěch, je třeba zvolit vzdělávací program, který odpovídá jeho schopnostem. Dítě by nemělo být přetěžované, ani by mu neměl být proces učení zbytečně ulehčován malými nároky. Kontrolními vyšetřeními se úroveň rozumových

schopností prověřuje, pokud by docházelo ke změnám, je třeba zohlednit je i ve vzdělávacím programu.

- 7 Nebýt stále sám.** Mýtus, že děti s PAS nemají touhu po kontaktu, je snad již překonán. Nic to však nemění na realitě, že se často cítí osamělé, protože kontakt mnohdy nezvládají samy navázat či udržet. Občas je třeba v navazování sociálních interakcí dítěti pomoci. Není vhodné dítě z kolektivu vrstevníků ani dospělých osob vyčleňovat. Je dobré zohledňovat míru, s jakou se dítě chce do kolektivu zapojovat. Ta bývá značně individuální. Menší kolektiv, kontakt se dvěma třemi dětmi může být pro dítě přehlednější, a tudíž lépe zvladatelný. Vhodné je respektovat i situace, kdy dítě potřebuje být samo, může tak nabírat energii na další kontakty.
- 8 Mít možnost sdělit své potřeby – přiměřená komunikace.** U dětí s PAS je často omezena schopnost komunikace, někdy může řeč zcela chybět. Pak je třeba dítě vést k rozvoji alternativní komunikace (např. pomocí obrázků), podporovat neverbální formu komunikace, aby dítě bylo schopné sdělit své potřeby a nebylo závislé jen na blízké osobě, která dítě zná, a vytuší tak i jeho potřeby. U žáků, u kterých je komunikace rozvinutá, je třeba zohlednit sníženou schopnost porozumění a funkčnost komunikace.
- 9 Nerespektování sensorických odlišností vytvořením vhodného prostředí.** Mnoho dětí s PAS reaguje se zvýšenou citlivostí na některé podněty (velmi často sluchové, zrakové, ale často i dotykové a čichové. Odlišně mohou vnímat bolest, tlak, teplotu apod.). Pokud jsme s těmito odlišnostmi obeznámeni, je vhodné je respektovat a přizpůsobit jim prostředí a přístup k dítěti, případně vybavit dítě pomůckami (např. sluchátky).
- 10 Dostatek odměn i relaxačních prostředků.** Pro každé dítě (i dospělého) je pochvala milou sociální odměnou. Nemusí to v plné míře platit i u dětí s PAS, u nichž slovní pochvala a odměna ve formě úsměvu, pohazení, povzbuzení atp. často nedostačuje. Vhodné je obohatit pochvalu i o materiální prvek či oblíbenou aktivitu (sladkost, samolepku, žeton, razítko, společnou činnost, hru atp.). Zvýšená unavitelnost bývá častým projevem dětí s PAS. Proto aby byly v psychické pohodě, je třeba jim dopřát dostatek odpočinku. Relaxace může též posloužit jako forma odměny. Nástupu únavy někdy může zabránit i častější střídání činností, které ale musí být vhodně nastavené, aby jeho účinek nebyl kontraproduktivní.

Na článku se podílel také kolektiv Speciálně pedagogického centra při Národním ústavu pro autismus, z. ú.

📖 [Přečtete si, jak u dětí s PAS zohlednit jejich specifické potřeby při jednotlivých stupních vzdělávání. Potřebné články najdete \[zde\]\(#\).](#)